

Helsingin seurakuntayhtymän perussäännöstä annettujen lausuntojen johdosta laadittu taustoitus 25.10.2023

Helsingin seurakuntien lausunnot perussäännön uudistuksesta olivat varsin yksimielisiä siitä, että juuri nyt perussääntöön tulisi tehdä vain pakolliset lakisääteiset muutokset. Monissa lausunnoissa viitattiin Työnjako 2026 projektiin ja siihen, että projektin tuotosten perustella tehdään perussääntöpäivitys syksyllä 2024 tai keväällä 2025.

- *Vastine: Esitetty seurakuntayhtymän perussäännön muutos vastaa tämänhetkistä, todellista työnjakoa seurakuntayhtymän eli yhteisten palveluiden ja seurakuntien välillä. Koska Työnjako 2026 –projekti on kesken ja lähes kaikissa lausunnoissa pyydetään, ettei perussääntöä nyt liiaksi muuteta niin ehdotuksessa perussääntöön tehdään nyt vain pakolliset lakisääteiset muutokset ja palataan laajempaan perussääntöuudistukseen projektin lopussa.*

Perussäännön osalta haasteena on se, että työnjakokysymykset ovat todellisuudessa yksityiskohtaisempia, kuin mitä nykyisessä tai ehdotetussa perussäännössä on kuvattu.

Pykälän 4B Seurakunnalliseen toimintaan liittyvät yhteisiksi sovitut asiat koettiin monissa lausunnoissa kokonaisuudessaan "paisuttavan keskushallintoa"; erityisesti kohdat 8-9 toivottiin poistettavaksi kokonaan. Voisiko syynä olla se, että Helsinkiä ei katsota vastauksissa kokonaisuutena, vaan se pilkotaan paikallisiksi alueiksi, joilla on omat juttunsa mutta ei läpileikkaavaa toimintaa? Ohessa on aihealueittain eritellyt vastineet, jotka on laadittu taustoitukseksi, jotta saadaan aikaan tarvittavaa yhteistä keskustelua ennen kuin ensi vuonna kirjataan perussääntöön uudet yhdessä sovittavat muutokset.

- Kohta 5 Leiri- ja toimintakeskusten toiminta

- *Vastine: Voisiko kohta olla muotoa "Toiminnan järjestäjä, ensisijaisesti seurakunta, vastaa leirikeskusten toiminnan sisällöstä, yhtymän tehtävänä on toiminnan mahdollistaminen, koordinointi ja keskusten ylläpito"*
- *Yhteisen seurakuntatyön tehtävänä on toiminnan mahdollistaminen ja koordinointi (leirivuorojako, kuljetukset, isommat hankinnat, ulkopuoliset ryhmät keskuksissa, keittiösopimukset, ulkopuolisten leirikeskusten varaaminen ym).*
- *Leirikeskuksissa on muutakin toimintaa, kuin sisäiset leirit ja seurakunnat siis vastaavat omasta toiminnastaan näiden osalta leirikeskuksissa.*
- *Kito vastaa ylläpidosta kuten muidenkin rakennusten osalta.*

- Kohta 6 Yhteinen tilastointi ja tutkimus sekä toimintaympäristön muutosten ennakointi. Monissa seurakuntaneuvostojen lausunnoissa nostettiin esille, että yhteinen tilastointi koettiin yhteiseksi tehtäväksi, mutta tutkimus ja toimintaympäristön muutosten ennakointi ei.

- *Vastine: Tilastointi ja tutkimustiedon hyödyntäminen on keskeinen osa tiedolla johtamisen kokonaisuutta. Päätöksentekoa ja kehittämistä tulee jatkossa tehdä yhä enemmän faktoihin ja tutkimustietoon perustuen. Tilasto- ja tutkimustietoa löytyy Sinfosta sivustolta Tietoa meistä / Tilannehuone / Tutkimus- ja tilastotietoa.*
- *Tutkimuksia tehdään hyvin harvoin vain Helsingin tarpeisiin eikä niitä tehdä itse, vaan tarpeelliseksi katsottavat tutkimukset toteutetaan joustavasti ja kustannustehokkaasti yhteistyössä Kirkon tutkimus ja koulutus -yksikön, suurten seurakuntayhtymien,*

kirkkohallituksen ja eri yhteistyökumppanien kanssa. Tarve tutkimusyhteistyölle on noussut seurakunnista jäsenyyden tukihankkeen yhteydessä 2010-luvun alussa ja siitä lähtien tutkimusyhteistyötä on kehitetty ja siitä on saatu hyviä tuloksia. Vuonna 2023 on julkaistu kaksi tutkimusta: seurakuntien empatia- ja tunnettuuskysely, jota toistetaan kahden / kolmen vuoden välein (yhdessä lähes 20 seurakuntayhtymän tai suurempien seurakuntatalous seurakuntien kanssa) ja valtakunnallisesta Luottamus- ja maine 2022 - tutkimuksesta Helsingin tarkennus. Näiden tutkimusten kustannukset Helsingin seurakuntayhtymälle ovat noin 22 000 euroa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa tehdään myös opinnäyte- ja muuta yhteistyötä.

- Kohta 7 yhteisestä talousarviosta myönnettävistä lähetys- ja kansainvälisen avun sekä seurakuntien ja yhteisten tehtävien tukemiseen tarkoitetuista projekti- tai muista avustusmäärärahoista päättäminen. Useissa seurakuntaneuvostojen lausunnoissa ehdotetaan, että lähetysmäärärahojen päätösvalta siirretään seurakuntiin; lähetys on seurakuntien ydintoimintaa.
 - *Vastine: Määrärahoja lähetykseen ja kansainväliseen diakoniaan on perinteisesti ollut sekä seurakunnissa että yhteisissä seurakunnallisissa tehtävissä. Päätöksentekijöinä ovat siis olleet seurakuntaneuvostot seurakuntien omien määrärahojen kohdalla, yhteinen kirkkovaltuusto, sekä täytäntöönpanevana elimenä yhteinen kirkkoneuvosto. YKN on vastannut talousarvioon varatuista yhteisistä avustuksista lähetysjärjestöille ja kansainväliselle diakonialle.*
 - *Seurakuntaneuvostot ovat omassa talousarvioehdotuksessaan voineet käyttää varoja oman määrärahaehyksen puitteissa. Tämä summa on vuoden 2023 talousarviossa yhteenlaskettuna 422 155 € eli 0.9 % toisen pääluvun yhteenlasketusta toimintakatteesta (42 410 981 €). Kymmenen vuotta sitten (2013) vastaavat luvut olivat 826 860 € joka oli 1,5 % toimintakatteesta (53 304 473 €). Kymmenessä vuodessa seurakuntaneuvostot ovat vähentäneet määrärahoja lähetykseen ja kansainväliseen diakoniaan 404 705 €.*
 - *Yhteisen kirkkovaltuuston myöntämässä avustuksissa on seurattu linjaa, jossa suurin osa määrärahoista lähetykselle ja kansainväliselle diakonialle jaetaan kohdentamattomina niille järjestöille, joiden kanssa yhteinen kirkkovaltuusto on päättänyt tehdä yhteistyötä (ja joiden kanssa asiasta on tehty sopimus). Vuoden 2023 talousarviossa on hyväksytty summaksi 2 655 000 € (vuonna 2013 summa oli 2 935 672). Summa on 3 % jäsenten maksamista kirkollisveroista. 450.000 € on varattu kohdennettuihin avustuksiin, joista YKN tekee päätöksiä. Näistä varoista jaetaan myös kriisiavustuksia esimerkiksi äkillisissä sota- tai luonnonkatastrofitilanteissa.*
 - *Mikäli kaikki määrärahat lähetykseen ja kansainväliseen diakoniaan siirrettäisiin seurakuntaneuvostojen alaisuuteen siten, että jaettaisiin kaikille samansuuruinen summa, tämä lisäisi seurakuntaneuvostojen kehystä 140.000 €. Ongelmaksi muodostuisi se, miten sopimukset lähetysjärjestöjen kanssa tehtäisiin ja miten raportit käsiteltäisiin. Käytännössä lisättäisiin hallintoa 19-kertaiseksi, koska kaikki seurakunnat joutuisivat valmistelemaan määrärahaajaot ja käymään keskusteluja kaikkien järjestöjen kanssa. Lisäksi järjestöt joutuisivat puolestaan jättämään avustusanomuksensa kaikille seurakunnille erikseen. Tämä työllistäisi myös eritavoin seurakuntayhtymän asianhallintaa. Tällainen malli tarkoittaisi, että yhteinen kirkkovaltuusto luopuisi päätöksenteosta tältä osin. On myös todettava, että se vaikutusvalta, joka liittyy 2. 9 milj. € jakamiseen on jotain aivan muuta kuin mitä 140.000 € jakaminen tuo mukanaan. Voidaan ajatella, että vaikuttavuutta saadaan aikaiseksi keskittämällä ja vähennetään niin avustuksen antajan kuin saajan hallintoa ja sitä myöten valmistelukuluja.*
- Kohta 8. Muut yhteiset tapahtumat ja tehtävät sekä ajankohtaisiin ilmiöihin reagoiminen. Monissa saaduissa lausunnoissa esitettiin koko kohdan poistamista ja yhteisten tapahtumien järjestämisestä ylipäätään haluttiin lisää tietoa.

- *Vastine: Yhteisillä tapahtumilla tarkoitetaan tapahtumia, jotka toteutetaan yhteistyössä: mukana on useamman seurakunnan tai yhteisten palvelujen yksiköiden työntekijöitä. Mukana voi olla myös muita ulkopuolisia yhteistyökumppaneita. Yhteiset tapahtumat ovat usein luonteeltaan sellaisia, joissa edustetaan koko kirkkoa tai alueellisesti paikallisseurakuntaa isompaa kokonaisuutta, tai jossa osallistujat tulevat maantieteellisesti eri puolilta pääkaupunkiseutua tai Suomea. Tästä syystä Yhteisissä tapahtumissa järjestäjätahona on useimmiten (mutta ei välttämättä aina) Kirkko Helsingissä.*
 - *Yhteisiä tapahtumia ovat esim. seurakuntien yhteistyössä toteuttamat tapahtumat (esim. hautausmaatapahtumat). Tietyt yhdessä sovitut tapahtumat (esim. Häämessut, Kymppisynttärit, Pride-tapahtuma tai arvokeskustelut) koordinoidaan seurakuntayhtymästä. Yhtymän tehtävänä on siis koordinoida ja mahdollistaa osallistuminen sellaisiin kaupunkitapahtumiin, joissa ylitetään seurakuntarajoja ja joskus yhtymärajojakin. Joissain tapahtumissa ollaan mukana koko pääkaupunkiseudun seurakuntayhtymien yhteistyönä (esim. Pride, Rakenna joulupuu, Häämessut). Monet yhteiset tapahtumat järjestetään vuosittain (esim. messutapahtumat), mutta osallistuminen niihin vuosittain ei ole automaattista. Yhteisillä tapahtumilla ei ole omaa kustannuspaikkaa tai budjettia. Ne maksetaan järjestävien seurakuntien tai yksiköiden omista varoista.*
 - *Yhteisiä tapahtumia on tuotettu 2000-luvun taitteesta alkaen isossakin mittakaavassa (mm. Kirkkopäivät, Lähetysjuhlat, toritapahtumat). 2020-luvulle tultaessa Yhteisten tapahtumien määrä on vähentynyt ja koko merkittävästi pienentynyt. Nykyään tavoitteena on mennä enemmän mukaan muiden tuottamiin tapahtumiin ja/tai etsiä hyviä yhteistyökumppanuuksia ja saada tätä kautta merkittäviä kustannussäästöjä. Yhteistyön tavoitteena on siis sekä verkostoituminen eri toimijoiden kanssa että kustannussäästöt.*
 - *Yhteisten tapahtumien vaikuttavuuteen kiinnitetään huomiota:*
 - *Kaupungilla näkyvien tapahtumien avulla rakennetaan myönteistä kirkkosuhdetta, korostetaan kirkolle tärkeitä arvoja ja muistutetaan kirkon olemassaolosta.*
 - *Tunnistamalla helsinkiläisiä koskettavia ajankohtaisia ilmiöitä, huolen- ja ilonaiheita ja liittymällä yhteisesti niihin, rakennetaan Helsingin seurakuntien tunnettuutta. Tämä onnistuu sitä paremmin, mitä enemmän teemme asioita yhdessä.*
 - *Yhteisten tapahtumien avulla tavoitetaan vuosittain kymmeniä tuhansia ihmisiä. Niillä saavutetaan merkittävää medianäkyvyyttä ja rakennetaan kumppanuussuhteita mm. kaupunkiin, kansalaisjärjestöihin ja muihin uskontokuntiin.*
 - *Yhteisistä tapahtumista laaditaan palvelukortti Työnjako 2026-projektin yhteydessä.*
- Kohta 9 Seurakuntien yhteiseksi sopimiin tehtäviin liittyvä suunnittelu, kehittäminen, koulutus ohjaus- ja koordinointi. Monissa lausunnoissa erityisesti projektirahoitus (tarveharkintainen määräraha) koettiin byrokraattisena: projektirahoitus ehdotettiin jaettavaksi seurakuntiin.
- *Vastine: Projektisalkkua ja tarveharkintaisten projektimäärärahojen jakamista on kehitetty yhteisen kirkkovaltuuston 9.12.2021 tekemien linjausten mukaisesti. Ote yhteisen kirkkovaltuuston pöytäkirjasta: Yksi ensimmäisistä määrärahajakoa koskevista kehitysehdotuksista on liittynyt malliin, jossa yhteinen kirkkoneuvosto voisi myöntää seurakunnalle tai yhteisten palveluiden osastolle anomuksesta määrärahaa esimerkiksi tietyn kehityshankkeen tai -projektin toteuttamiseen tai yllättävän, ennalta arvaamattoman menoerän kattamiseen. Määrärahoista osoitettaisiin varoja myös seurakunnissa ja yhteisissä palveluissa toteutettaviin diakoniatyön hankkeisiin. Mallilla korvattaisiin talousarvioon tällä hetkellä sisältyvät kehittämismääräraha ja diakoniamääräraha. Vuoden 2022 talousarviossa kehittämismääräraha on 1 000 000 euroa ja diakoniamääräraha 635 000 euroa.*
 - *Johdon osallistamiskanavassa tarveharkintaista määrärahaa pitivät tärkeänä tai erittäin tärkeänä 58,4 % prosenttia vastaajista, tärkeyttä kuvaavan keskiarvon (asteikolla 1–5, 1=ei lainkaan tärkeä, 5=erittäin tärkeä) ollessa 3,7.*

- *Toimintaedellytysten turvaamissuunnitelman asiantuntijaryhmä päätyi esittämään, että tarveharkintaisen määrärahan suhteellista osuutta kokonaismäärärahasta kasvatettaisiin suunnitelmavuosien aikana niin, että määrärahan euromääräinen suuruus kasvaisi maltillisesti. Ratkaisun taustalla on yleisesti tunnettu ja sovellettu oppi, jonka mukaan muutosprosesseissa on erityisen tärkeää panostaa tutkimukseen ja kehittämiseen. Asiantuntijaryhmä näkemyksen mukaan toimintamuotojen kehittäminen tulee olemaan tulevana vuosina keskiössä. Kirkko Helsingissä tarvitsee vahvaa näkemystä ja panostuksia uuden tekemiseen, jotta voimme näkyä helsinkiläisten arjessa ja palvella heitä parhaalla mahdollisella tavalla. Tämän toteuttamiseen tarvitaan määrärahoja. Määrärahoja jaettaisiin tietoisesti sekä seurakunnille että yhteisille palveluille, mahdollistaen myös seurakunnista nousevien kehitysideoiden toteuttamisen, seurakuntien itsensä toimesta.*
- *Vuoden 2024 tarveharkintainen projektirahoitushaku päättyi 13.10. Määräaikaan mennessä projektisalkkuun kuvattiin 39 projektia, joista 20 oli uusia ja 19 jatkorahoitusta hakevia. Hakuun osallistui 18 seurakuntaa ja yhteisten palveluiden yksikköä.*
- *Tarveharkintaista projektirahoitusta haettiin 1,9 miljoonaa euroa*
- *Projektien yleisimmiksi teemoiksi nousivat kirkosta etäännyneiden saavuttaminen, seurakunnan alueella asuvien aktivointi ja toimintamahdollisuuksien lisääminen, monikulttuuristen ja eri kieliä puhuvien kohtaaminen, turistityön kehittäminen ja erilaiset diakoniatyön muodot. Projektien kautta kehitetään myös yksiköiden sisäistä toimintaa ja luodaan uusia toimintatapoja tilanteissa, joissa tiloista on jouduttu luopumaan.*
- *Mikäli projektirahoitus jaetaan täysimääräisenä suoraan seurakuntiin esimerkiksi jäsenmäärän suhteessa pienimmän seurakunnan saama projektirahoitus olisi alle 16 000 euroa / vuosi, kun taas suurimman noin 151 000 euroa. Mikäli osa kehittämismäärärahoista varattaisiin yhteisten palveluiden kehittämiseen yksittäisen seurakunnan saama summa olisi vielä pienempi. Nykyisellä mallilla pienetkin seurakunnat ovat tasaveroisia isojen seurakuntien kanssa ja voivat hakea projektirahoitusta 60 000 euroon saakka / projekti. Nykyinen malli tukee innovatiivista kehittämistä, riippumatta siitä, missä näitä innovatiivisia kehittäjiä on.*
- *Seurakuntiin suoraan jaettavan määrärahan merkittävänä riskinä on se, että kehittämiseen tarkoitetut rahat kuluvat seurakunnan perustyöhön. (vrt. Toimintakulttuurin muutoksen yhteydessä toteutetun säästöohjelman jälkeisessä verotulojen tuloutuksessa seurakuntiin jaetut rahat).*
- *Keskitettyllä projektirahoituksella kehittämistyötä voidaan ohjata erilaisiin kokeiluihin ja strategiaan painopisteisiin. Keskitetty malli mahdollistaa paremmin projekteissa kehitettyjen toimintatapojen monistamista toisiin seurakuntiin ja toisaalta epäonnistumisista oppimisen. Projektimalli pakottaa ammattimaiseen projektinhallintaan sekä systemaattiseen, läpinäkyvään sekä tavoitteelliseen työskentelyyn. Projektisalkku on kaikkien käytössä oleva projektinhallinnan työväline, jossa projektit ovat jokaisen nähtävillä. Projektitoimintaa kehitetään jatkuvasti.*

Seuraavista aihealueista oli lausunnoissa yksittäisiä mainintoja

- Perussääntöön Pykälään 4 A kohtaan 1. Yleishallinto toivottiin takaisin mainintaa oikeudellisista asioista.
 - *Vastine: Tälle ei liene esteitä ja vastaa lausuttuun tarpeeseen sekä on nykyisellään resurssoitu.*
- Yhtymällä pitäisi olla vähemmän omaa hengellistä toimintaa.
 - *Vastine: Koko kirkon olemus on hengellinen ja hengellisyys kuuluu ihan kaikille. Yhteinen seurakuntatyö vastaa tällä hetkellä mm. hautausmaista ja niiden palveluista,*

sairaalasielunhoidosta, oppilaitostyöstä ja erityisdiakoniasta. Kaikissa näissä toiminnoissa on vahva hengellinen ulottuvuus. Myös kaikkien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden hengellisyyden hoitamiseen tulee tarjota mahdollisuus esimerkiksi yhteisillä rukoushetkillä kokousten aluksi. Helsingin seurakuntayhtymän yhteisten palveluiden työssä hengellisyys on luonnollinen osa toimintaa samalla tavalla kuin seurakunnissa.

- Kuka, missä ja milloin on sopinut, mitkä kasvatuksen, diakonian ja sielunhoidon tehtävät hoidetaan yhteisissä palveluissa? Tähän olisi hyvä saada vastaus, sillä samaa kysytään varmasti muuallakin.
 - o *Vastine: Yhteinen diakoniakeskus perustettiin 1930 luvulla ilmiöpohjaisesti, vastaamaan silloisen hädän tarpeisiin. Samaan aikaan perustettiin yhteisiä nuorisotyön virkoja. Nuorisotyötä tehtiin lähinnä järjestökentällä, herätysliikepohjaisesti. Vasta myöhemmin perustettiin seurakuntiin kasvatukseen liittyviä virkoja. Lisää voi lukea Helsingin seurakuntien historiikista: Kehityksen kärjessä - usein vähän jäljessä.*

Nykyinen perussääntö on käytännössä sama kuin mikä on valtuustossa hyväksytty vuonna 1994. Sen jälkeen sääntöä on muutettu useamman kerran, mutta nämä ovat olleet pieniä teknisluontoisia muutoksia.

Yhteinen kirkkovaltuusto päättää säännöistä.